

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Joh. Henrici Hottingeri Henr. ex Henr. Nep. S. Theologiæ &
Antiquitat. Jud. Acad. Marburg. Prof. Ord. Typus Doctrinæ
Christianæ In Usus Institutionis ...**

Hottinger, Johann Heinrich

Francofurti ad Moenum, Anno MDCCXIV.

VD18 12542598

Caput XXVII. De Sacramentis In Genere, N. Testamenti In Specie.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-216057

CAPUT XXVII.
De
SACRAMENTIS
IN GENERE,
N. TESTAMENTI
IN SPECIE.

Trivialis.

Deus more homi- ritualis. §. VI.
num gratiam Inter quam & signum
fidelibus promissam analogia esse solet.
signis, sive sacra- §. VII.
mentis munivit. §. Et quidem ex volun-
I. tate divina, nam
Quorum nomina sa- convenientia rei
cra adducuntur. §. materialis cum spi-
II. rituali sacramen-
Dein definiuntur. §. tum nondum con-
III. stituit. §. VIII.
Auctor est solus Deus. Unde patet, materiam
§. IV. fieri sacramentum
Materia est res in sen- accedente volunta-
sus incurrens. §. te divina, attamen
V. absque mutatione
Sub qua tamen latet materia in rem si-
res invisibilis, spi- gnificatam. §. IX.

Ma.

Materia nonnisi novam xlv sumit ad gratiam Dei significandum, obsignandum. §. X.

Unde illustrantur variae phraseologiae sacramentales. §. XI. XII.

His praemissis explicatur quid sacramenta non sint: Non miracula: Non medicamenta: Non caussa. §. XIII.

Sunt verò signa & sigilla. §. XIV.

Sacramenta dividuntur in sacramenta V. & N. Testamenti, quorum convenientia & disconvenientia monstratur. §. XV.

Sacramentorum Novi Testamenti natura definitur. §. XVI.

Sunt duo. §. XVII.

Ex quibus primum Baptismus. §. XVIII.

Baptismus tanquam ritus inter Judaeos jam antea notissimus erat, speciatim Baptismus Proselytorum. §. XIX.

Quem Christus in sacramentum N. Testamenti sapientissimè convertit. §. XX.

Dicenda de Baptismo VI. partibus comprehenduntur. §. XXI.

Prima Historiam Baptismi recenset, & quidem Elementum sive aquam. §. XXII.

Nec non ritus, immersionem & recitationem formulae. §. XXIII.

Uterque probatur. §. XXIV. XXV.

Judicium fertur, an eadem tenenda sint in Baptismo subsequenti tempore. §. XXVI. XXVII.

Alter

*Altera agit de Myste-
rio Baptisimi tum in
genere. §. XXVIII.*

*Tum in specie: Ubi
ostenditur, quod a-
qua sanguinem &
Spiritus Christi
præsignificet. XXIX.*

*Ostenditur porro My-
sterium rituum. §.
XXX.*

*Tertia comprehendit
subiectum, quod vel
adulti. §. XXXI.*

Vel infantes. §. XXXII.

*Quorum Baptismus
utilis, si Parentes
promissorum coram
Deo factorum me-
mores liberos ad
servitium Dei pri-
ma ætate ducunt &
ritè instituunt de
natura Baptismi. §.
XXXIII.*

*Pædobaptismus itaq;
minimè contemnen-
dus. §. XXXIV.*

*Quarta docet necessi-
tatem Baptismi hy-*

*potheticam, negat
absolutam. §. XXXV.*

*Quinta tradit effica-
ciam Baptismi, quæ
tanta non est, ut
producat vel conti-
neat in se gratiam
Dei. §. XXXVI.*

*Sed significat & obsi-
gnat. Ultima pro-
bat Baptismi admi-
nistrationem penes
Ministros esse. §.
XXXVII.*

*Sequitur S. Cæna, quæ
definitur. XXXVIII.*

*Nomina allegantur. §.
XXXIX.*

*Origo ex convivio Pa-
schali panditur. §.
XL.*

*Ostenditurque ejus in-
stitutio divina nec
temporaria, sed ad
adventum Christi.
§. XLI.*

*Materia S. Cænæ
est panis & vinum.
§. XLII.*

*Et panis in prima
Cæna*

*Cæna
tus era-
nunc t-
lege re-
XLIII.
Ritus cir-
rant qu-
Qui simp-
cantes
ionnum
§. XLV.
alterum
Vinum
Cæna,
rubrum
tum.
Ejus rit-
quoque
num
§. XLVI.
Probatur
sub ut-
§. XLVII.
S. Cæna n-
citur, §.
stat ex
sti: Ho-
menum.
trifariam
solent*

*Cæna infermentata-
tus erat, quamvis
nunc talis ex nulla
lege requiratur. §.*
XLIII.

*Ritus circa illum e-
rant quatuor. XLIV.*

*Qui simplices, signifi-
cantes &c. rectè et-
iamnum tenentur.*
§. XLV.

*Alterum symbolum est
Vinum, in prima
Cæna, ut videtur,
rubrum aquâ dilu-
tum. §. XLVI.*

*Ejus ritus tres, qui
quoque rectè etiam-
num observantur.*
§. XLVII.

*Probatur communio
sub utraque specie.*
§. XLVIII.

*S. Cæna mystica evin-
citur, speciatim con-
stat ex verbis Chri-
sti: Hoc est corpus
meum. §. XLIX.*

*Trifariam explicari
solent hæc verba:*

*De Transubstan-
tiatione. De Con-
substantiatione. Et
tandem, quod panis
sit symbolum corpo-
ris Christi. §. L.*

*Ad verum verborum
sensum eruendum
proponuntur regu-
læ explicationis ge-
nuinæ, quæque iure
à nulla parte in con-
troversiam vocari
possunt. §. LI.*

*Postea tres illi expli-
candi modi juxta il-
las examinantur,
ostenditurq; quod
tertius verus, duo
priores falsi sint. §.
LII. LIII. LIV. LV. LVI.*

*Unde sequitur, Christi
corpus juxta natu-
ram suam in S. Cæ-
na non præsens esse.*
§. LVII.

*Sed sub symbolo. LVIII.
Quæ symbolica præ-
sentia & sufficiens*

in Genes.
tiam, negat
tam. §. XLV.
tradit quæ
Baptismi, que
non est, ut
icat vel conti-
in se gratiam
§. XXXVI
ificat & ab-
Ultima pro-
Baptismi admi-
tionem pene-
tros esse. §.
VII.
S. Cænaque
tur. XXXVIII
allegantur §.
X.
convivio Pa-
panditur. §.
urque ejus
io divina nec
raria, sed ad
tum Christi.
ia S. Cæne
is & vinum.
in prima
Cæna

& salutaris est. §.
LIX.

Tandem tres primarii
Cœnæ fines profe-
runtur. §. LX.

Ultimo subjectum S.

Cœnæ indicatur. §.
LXI.

Præparationis & ex-
plicationis necessi-
tas. §. LXII.

Et modus. §. LXIII.

§. I.

Quemadmodum inter homines fœdera
aliique majoris momenti contractus
externis signis olim confirmabantur, ita quo-
que ordinavit Deus, ut gratia hominibus in
Verbo suo promissa signis confirmaretur. Con-
stat ex omni consilii gratiæ Oeconomia.

II. Signa hæc solent communiter peregrino
vocabulo Sacramenta appellari. Scriptura
appellat *σημεῖον* signum, Genes. XVII, 11.
Rom. IV, 11. *σφραγίδα* sigillum, 1. c. *ὑπόδειγμα*,
Hebr. VIII, 5,

III. Sunt autem signa à Deo instituta,
quæ partim fidelem de gratia Dei in Christo
Jesu certum reddunt, partim obligant ad obe-
dientiam. Patet ex inductione Sacramentorum.
Patet dein ex natura omnis gratiæ divi-
næ, quæ accipientem ad obediendum adstrin-
git. Si verò non obedit, gratia in iudicium
commutatur. Res se adeoque consimiliter ha-
bet ac cum Ceremoniis in fœdere confirmando
adhibitis, uti erat bestiarum dissectio, notans,
illum

illum, qui fœdus violaturus esset, medium dissecandum esse; sin, fruiturum commodis fœderis.

IV. *Jus Sacramenta instituendi est penes solum Deum.* Sacramenta, quæ vel olim obtinebant, vel nunc obtinent, à Deo instituta sunt. Sacramenta signant, obsignant gratiam Dei in Christo Jesu: At signum gratiæ penes illum, cujus est ipsa gratia. Sacramenta sunt actus Religionis maximè solennes, qui à nemine nisi Deo toti Ecclesiæ imponi queunt.

V. *Materia Sacramentorum est res in sensus, visum veluti, aut etiam tactum incurrens.* Patet ex iride, sacrificiis, circumcissione, agno Paschali, Baptismo, S. Cœna. Quoniam enim signa esse debent boni invisibilis, de quo infra, placuit Deo sensibilia, visibilia dare. Atque ita condescendit ad infirmum hominum captum. Bona cœlestia ab illis concipi nequeunt, Joh. III, 12. Quæ in intellectu nostro sunt, sunt plurimùm ope & interventu sensuum nostrorum. Quæ semel novimus, sæpiùs oblivioni traduntur. Itaque Deus gratiam invisibilem sub materia visibili animo proponere, atque sæpiùs iterato Sacramenti usu menti firmiter imprimere voluit.

VI. *Sub signo externo visibili latet res invisibilis, spiritualis.* Ordinarius signorum usus est, ut aliam rem indicent. Quòd verò Sacramenta non propter se sed propter aliud

628 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
quid instituta sint, ex singulis juxta explicatio-
nem Scripturæ constare potest. Constat por-
rò, quod nihil Deo aut homine in cultu Dei oc-
cupato dignum continerent.

VII. *Hinc Deus ejusmodi signa elegit, quæ
cum re signata commodam analogiam tenent.*
Dantur alia signa, quæ cum signatis non conve-
niunt, uti hedera, &c. sed hæc adeò significantia
non sunt. Significantiora longè illa, quæ ex se
variā similitudinem cum re signata fundunt,
ut i. g. Baptismus, S. Cæna &c.

VIII. *Attamen sola analogia inter signum
& rem signatam Sacramentum non constituit.*
Oportet accedat voluntas divina, quæ vult,
ut res visibilis signum esset rei invisibilis. Hæc
voluntas fundamentum est, nam aliās innumera
darentur Sacramenta. Absque hac voluntate
aqua non est nisi aqua. Accedente voluntate
divina aqua fit Sacramentum.

IX. *Licet Elementum sive materia acce-
dente voluntate divina fiat Sacramentum, non
tamen mutatur quoad substantiam.* Etenim
si mutaretur quoad substantiam, Sacramentum
miraculum esset, quale nunquam appellatur,
nunquam promittitur, neque est. Postquam
enim verbum ad Elementum accessit, eadem
ejus natura, eadem proprietates manent. Quan-
do verò res mutatur quoad substantiam, tum
quoque aliam naturam, alias qualitates, virtute

Dei

Dei omnipotente sumit, uti aqua in vinum mutata, Joh. II, 9.

X. *Sed nonnisi novam $\chi\epsilon\iota\sigma\mu$ sumit, quâ fit, ut qui dignè participat de Sacramento, non solum rem significatam clarè menti suæ proponere, sed & certus esse queat de consequenda gratia divina promissa.* Quamvis enim elementum elementum maneat, uti aliud aliquod, quia tamen Deus voluit, ut indicaret rem invisibilem, atque etiam fidelem legitimo usu de ea nanciscunda persuasum redderet, is, qui ex voluntate Dei Sacramento utitur, mentem excitat, in illo delineata intuetur bona spiritualia, ea menti imprimit, atque credit, se eorundem juxta promissionem participem futurum, aut in eorum possessione corroboratum iri.

XI. *Ex dictis rectè illustratur non una de Sacramentis loquendi ratio in Sacris usitata, tum propria, juxta quam signum vocatur, quod revera signum est, Gen. XVII, 11. Rom. IV, 11. tum impropria, secundum quam vel signum rei significata Gen. XVII, 10. aut res significata signi nomine 1. Cor. V, 7. venit.*

XII. *Hæc impropria Phraseologia est quidem etiam usitata extra materiam Sacramentorum, v. Gen. XLI, 26. 27. Dan. IV, 17. 18. 19. al. 20-23. VII, 17. 23. 24. Matth. XIII, 37. 38. 39. Apoc. XVII, 9. 12. maxime verò in illa. Constat exemplo circumcisionis Gen.*

930 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
XVII, 10. Paschatis Exod. XII, 27. Peträ 1. Cor.
X, 4. Sacrificiorum Joh. I, 29, Baptismi, Tit.
III, 5. Quô nunc jure excipienda sit sola S.
Cœna, prudens facillè cognoscet. Scriptura mul-
toties signo rei signatæ nomen tribuit: Tribuit
in simillima materia. Quare non in Sacramen-
to S. Cœnæ? An Scriptura alicubi ait, S. Cœnam
& quidem solam excipiendam esse? An ita sen-
sus clarior, facilior? An plures difficultates
propriâ acceptione evitantur. Ex opposito
omnia se habent.

XIII. *Præmissis his, constat, quid Sacra-
menta non sint, & quid sint.* (1.) *Non sunt*
miracula, v. §. IX. (2.) *Non sunt medicamen-*
ta propriâ virtute morbum depellentia. Aquæ
naturâ suâ non est vis sordes animæ eluendi.
(3.) *Non sunt causæ, quæ ex se gratiam pro-*
ducunt. Rationes sunt. (a) Sacramentum
ut elementum consideratum est materiale quid.
Jam quod materiale, producere nequit bonum
spirituale. Qualis causa, talis effectus. (b) Scri-
ptura Sacramentis in se spectatis hanc vim non
tribuit, imò negat, 1. Petr. III, 21. (c) Gra-
tiam Dei aliquando possidet is, qui de Sacra-
mentis non participavit. Non possidet, qui sæ-
pissimè de iis participavit, quod exemplis plu-
rimorum flagitiosorum hominum toties S. Cœ-
nâ utentium, unicuique, qui attendere vult,
constare potest. (d) Res se cum Sacramentis
quodammodo habet ac cum Verbo. Hoc gra-
tiam

am Dei in
laudimus
imus & v
XIV.
abent Ro
a. Et sign
ritum in
um enuere
lib symbo
itua, qua
quovis alio
1. Cor. X.
Dei & rati
rite utenti
missa. U
est. Hoc
quæ ipse
Deus stip
commun
dundat.
candum
cum da
gratiam
ad obedi
XV.
vidi poss
visionem
Veteris e
dam con
veniunt i

tiam Dei in nobis producit, quando illud attentè audimus, cordi imprimimus, juxta illud credimus & vivimus.

XIV. *Sed sunt signa & sigilla*, uti & nomen habent Rom. IV, 11. & analogiam cum re signata. Et signa quidem tum *μνημονευτικά*, quæ præteritum in memoriam vocant, Luc. XXII, 19. tum *σημειωτικά*, quæ præfigurant bonum spirituale sub symbolo latens, Matth. XXVI, 26. tum *distinctiva*, quæ populum eodem signo signatum à quovis alio distinguunt, ipsum verò conjungunt 1. Cor. X, 21. 17. tum denique *obsignantia* ratione Dei & ratione hominum. *Illò modò*. Sacramento ritè utentibus quasi obsignatur gratia Dei promissa. *Ufus Sacramenti pignoris loco quasi est.* *Hòc modò*. Communicans locò gratiæ, quæ ipsi offertur, promittit obedientiam, quam Deus stipulatur. Unde nulla gratia in indignè communicantem, infidelem, hypocritam redundat. Atque hoc sollicitè tenendum inculcandumque, quandoquidem plurimi magno cum damno opinantur, Sacramenta nonnisi gratiam Dei promittere, non verò adstringere ad obedientiam.

XV. *Sacramenta plura sunt, & variè dividi possunt. Memorabimus unam nonnisi divisionem, quæ distinguuntur in Sacramenta Veteris & Novi Testamenti, quæ in quibusdam conveniunt, disconveniunt in aliis. Conveniunt in generali signorum natura, Auctore,*

R r 4

re fi.

632 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
re significata, quæ utrobique est gratia Dei in
Jesu Christo, sicuti ex inductione exemplorum
constat, cf. 1. Cor. X, 1. 2. 3. denique modo
applicationis, qui spiritu mentis, fide peragitur.
Disconveniunt in ipsis signis, quæ olim alia, alia
nunc; in numero, nam sub V. Testamento plu-
ra; in objecti amplitudine, quippe nunc om-
nes Gentes baptizandæ sunt; usu facili, qualis
in Baptismo, S. Cœna; modò significandi clarò,
suavi, qualis rursus sub N. Testamento.

XVI. De Sacramentis Veteris Testamenti
alibi. Nunc explicanda sunt *Sacramenta N.
Testamenti, quæ signa sacra à Christo institu-
ta ad gratiam in sanguine suo significandum
obsignandumque, atque regni sui subditos
obligandum, ut in servitio & communione
ejus sancti viverent.*

XVII. *Suntque duo, Baptismus & S. Cœna.*
Alia à Christo instituta non leguntur. Hæc sola
in primitiva Ecclesia adhibebantur. *Vid. Acta
Apostolorum.* Nec alia sacrorum signorum
requisita habent. Duo hæc satis commodè vitæ
Christianæ initium & conservationem præad-
umbrant. Initium Baptismus, conservationem
S. Cœna. Ille Circumcisioni, hæc Paschati re-
spondere videtur.

XVIII. Sacramentorum N. Testamenti pri-
mum est *Baptismus à Christo institutus, quò,
qui baptizantur, immersione in aquam in ser-
vitium Dei recipiuntur, & confirmantur de*
remis-

missione
probitatem
ho Baptis
Math. XX
procul du
ratam.
XIX.
iscere co
N. Testam
in Gente
varia inn
tata digni
Profelyte
Religione
Judaica
ranterre
erant, a
Modus v
aquam
quali rec
meraban
XX.
cramenti
tum quia
statum in
thianismi,
clarissime
ptizandu
nat & ex
que Apo

remissione peccatorum, gratiâ Jesu Christi ad novitatem vitæ spiritualis. Instituti à Christo Baptismi habes testimonia Joh. IV, 1. 2. Matth. XXVIII, 19. & praxin Apostolorum, procul dubio ob Christi præceptum observatam.

XIX. *Non nunc demum Baptismus innotescere cœpit, quando à Christo ordinabatur N. Testamenti Sacramentum, sed jam dudum in Gente Judaica receptus erat.* Et quidem variae immersionum species in usu, quarum notatu dignissima, & quæ huc pertinet *Baptismus Profelytorum*, quod, qui Ethnicam hactenus Religionem sectabantur, in gremium Ecclesiæ Judaicæ recepti erant, postquam renuntiaverant erroribus, articulos fidei Judaicæ professi erant, atque juxta illos vivere promiserant. Modus verò sic se habet. Baptizandi nudi in aquam immergebantur: Post immersionem quasi recens nati habebantur, & Judæis annumerabantur.

XX. *Placuit verò Deo hunc ritum in Sacramentum Ecclesiæ N. Testamenti instituere,* tum quia simili usui jam inservierat, tum quia statum impurum, qui ante professionem Christianismi, purum, cui Christiani studere debent, clarissimè depingit. Primus, qui à Deo ad baptizandum mittebatur, erat Johannes, hinc κατ' ἐξοχὴν βαπτιστὴς dictus, Matth. III, 1. Tum quoque Apostoli ante & post Resurrectionem

Rr 5

Christi

634 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
Christi Joh. IV, 2. Matth. XXVIII, 19. mitte-
bantur.

XXI. *Ad Sacramenti hujus pleniorē in-
telligentiam distinctē tradenda sunt I. Histo-
ria Baptismi. II. Mysterium. III. Subje-
ctum. IV. Neccssitas. V. Efficacia. VI. Mi-
nisterium.*

XXII. I. *Historia Baptismi continet primò
Elementum, tum verò ritus circa illud. Ele-
mentum est aqua naturalis, qua utebatur Jo-
hannes Joh. III, 23. tingebatur Christus Matth.
III, 16. tingebantur omnes alii, quorum in Sa-
cris mentio. Etiam Baptismi typus aqua erat,
1. Petr. III, 20. 1. Cor. X, 1. 2.*

XXIII. *Ritus sunt maxime duo, immer-
sio & pronuntiatio formulæ. Qui Sacra Reli-
gionis Christianæ amplectebantur, pristinam ve-
rò vitam abnegabant, deducebantur ad copio-
sam aquam, in quam toti immergebantur, Mi-
nistris dicentibus, baptizari in nomen Patris &
Filii & Spiritûs S., aut in nomen Christi. Brevi
post ex ea ascendebant.*

XXIV. *Immersionem obtinuisse tum ex no-
mine βαπτισμῷ, tum ex exemplis Christi, Eunu-
chi, tum ex allegato Mysterio Rom. VI, 3. 4.
tum ex more in Baptismo Profelytorum rece-
pto, tum denique ex praxi veteris Ecclesiæ
Christianæ constat.*

XXV. *Formulam, quæ ritus rationem
comprehendit, recitatam fuisse, dubitare nos
non*

non sinunt actus ipse. Si enim sacer esse debet, verbo quoque sanctificandus. Præceptum Christi Matth. XXVIII, 19. *Baptizate in Nomen Patris, Filii & Spiritus. S.* Praxis Apostolorum, *baptizati sunt in nomen Domini Jesu*, Act. XIX, 5.

XXVI. Ex his constat, quomodo à Christo & Apostolis Baptismus administratus fuerit. *Quoniam verò administratio, quæ hodiè passim in usu, ab hac variat, queritur, an etiam ritè se habeat vel non, vel quibus rationibus excusari queat?* R. Extra controversiam positum puto, rectissimè illos facere, qui etiam in ritibus, quantum possibile est, cuncta invariata tenent, quâ ratione plures litibus ansæ præscinduntur. Dein administratio Baptismi, uti primitus erat, ita comparata, ut videatur passim locorum recipi posse. Hinc constat, in frigidis quoque regionibus, uti apud Moscovitas, immersionem usitatam esse. Præterea significantior longè est immersio asperzione, neque hæc satisfacit Mysterio, quod in Baptismo latere Paulus indicabat, Rom. VI, 3-7. Quare, si res integra adhuc esset, omninò modus administrationis primus sequendus videretur, aut etiam, si commodè fieri posset, præsentis missò introducendus.

XXVII. Quia tamen Ecclesiæ, quæ ritus mutarunt, aut olim mutatos etiamnum tenent, idem Baptismi Mysterium venerantur, constat quòd

quod in rei substantia consensus sit. Ubi verò hic est, abesse debent altercationes, charitati, cujus major ratio quàm circumstantiæ in ritu habenda, inimica. Dein plura indeterminata in Baptismi administratione libertati Ecclesiæ Salvator reliquit, quæ per consequens etiam nobis libera relinquenda, veluti an aqua tepida, an frigida sumenda, an formula *in nomen Patris, Filii & Spiritus S.* an altera *in nomen Domini Jesu* dicenda, an unâ vice, an trinis immersio sive aspersio faciunda? Præterea, qui aspersiois ritum tenent, notant, aliam calidiorum, aliam frigidiorum regionum rationem esse. In illis immersionem sine damno, in his non item fieri. Notant porro, Christi ævo communiter majores, nunc teneros infantes, qui effusa frigida aqua facilius sanitatis jacturam subeunt, baptizari. Tandem quod etiam res significata aspersione præadumbretur, uti olim obtinebat in aspersioibus Leviticis, cf. Hebr. IX, 13. 14. XII, 24. Ezech. XXXVI, 25.

XXVIII. II. Alterum, de quo ordine dicendum, est *Mysterium Baptismi*. Christum *immersionem in aquam* non propter se sed ad aliud quid significandum instituisse, patet, tum ex eo, quia ritus in se nihil cultu spirituali dignum tradit, tum ex natura omnium Sacramentorum, tum ex explicatione in Scriptura passim exstante, v. Tit. III, 5. Rom. VI, 3. 4. Gal. III, 27. 1. Petr. III, 21. 1. Cor. XII, 13.

XXIX.

XXIX.

in spiritu

1. Jof. XI

hemadmi

uendi ha

urgat ab

tionibus

docet sim

qui illot

XXX.

utantur.

mergeban

manebant

bant; vel

hominem

ficandu

ndum,

Rom. VI

XXXI

ptismi.

quando p

ea verò p

eram agi

ciunt. E

tamenti d

tos evider

19. 20. M

quirunt I

Tales eram

etabantur

XXIX. *Et aqua quidem tum sanguinem, tum spiritum Christi notat*, 1. Joh. I, 7. 1. Petr. I, 2. Jes. XLIV, 3. Ezech. XXXVI, 25. 26. 27. Quemadmodum aqua vim fordes corporis eluendi habet, sic sanguis & Spiritus Christi nos purgat ab omni peccato, sanctos reddit in cogitationibus, sermonibus, actionibus nostris. Docet simul, hominem in se impurum esse, uti is, qui illotus.

XXX. *Ipsi quoque ritus mystici in Sacris notantur*. Baptizandi deponebant vestes, immergebant se in aquam, & sub ea quasi sepulti manebant, tum verò emergebant, induebantq; vestes. Atque ita significatur, veterem hominem deponendum, immergendum, mortificandum, sepeliendum, novum verò induendum, in novitate vitæ ambulandum esse, Rom. VI, 3. 4. 5.

XXXI. III. *Tertium agit de subjecto Baptismi. Hoc vel adulti vel infantes*. Illi, quando prius aliam fidem profitebantur, postea verò præmissa institutione doctrinam Christi veram agnoscunt, ejusque voluntati se subjiciunt. Ex his, qui baptizati in historia N. Testamenti disertè memorantur, constabant. Ad hos evidenter respiciunt loca Matth. XXVIII, 19. 20. Marc. XVI, 15. quæ antedecaneam requirunt Evangelii annuntiationem, fidem. Tales erant, qui ante Baptismum pœnitentiam testabantur, Act. II, 38. 41. Et non mirum horum

638 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
horum mentionem fieri. Qui enim doctrinam
Christi recipiebant, erant vel Judæi, vel Ethnici,
adeoque necesse habebant sacra, in quibus edu-
cati erant, relinquere: Quod nonnisi ab adultis
sive qui rationis usu pollent, fieri potest. Quod
etiamnum valere debet, si qui à Religione Ju-
daica ad Christianam transeunt. Quæ enim
ratio olim, ea etiamnum. Præceptum tempo-
rarium non est, Matth. XXVIII, 18.

XXXII. At major difficultas est quoad in-
fantes, de quibus in sequentem modum judi-
camus. *Primo* certum est, Pædobaptismum
nullibi prohibitum esse. *Dein* certum quoque
non absurdum esse. Si enim absurdus, tum vel
ideo, quia infantes Sacramenti incapaces sunt,
vel quia in natura Baptismi talia continentur,
quæ cum infantum statu conciliari nequeunt.
Neutrum dici potest. Non prius. Si enim non
absurdum circumcisos fuisse olim infantes, non
absurdum, infantes nunc baptizari. Non po-
sterius. Baptismo unum alterumve inest, quod
cum statu infantum probè convenit. Baptis-
mus præadumbrat ablutionem à sordibus ani-
mæ, purgationem ejus. At infantes absque
immagine Dei, originaria corruptione infecti na-
scuntur. Baptismus significat communionem
cum Christo & Ecclesia, largitionem Spiritûs S.
Gal. III, 27. 1. Cor. XII, 13. Act. II, 38. An
hoc in infantes non cadit? Baptismus est obli-
gatio serviendi Deo Patri, Filio & Spiritui S. At

dices.

dicēs. Infantes non intelligunt officium. **Quam-**
vis non intelligant, possunt tamen statim ab in-
eunte ætate Deo in hunc finem consecrari, uti
olim infantes circumcisi obligabantur ad ser-
vandam legem, atque Hanna Samuelem conse-
crabat. Verum objicies, illos ab Apostolis
fuisse baptizatos, qui valedicebant falsæ Reli-
gioni, qui Christianam prius edocti erant. At
hæc in infantes non cadunt. Resp. Non necesse
est, ut semper omnes fines actionis observen-
tur, modò quidam. Si non alii quàm qui resi-
gnant falsæ Religionis baptizandi, neque Chri-
stus baptizari potuisset. Et licet doctrinam
Christi actu non intelligant, non tamen etiam
oppositam profitentur, ut necesse sit expecta-
re, donec argumentorum vi convicti Christiana-
nam amplectantur. Possunt itaque jam à tener-
rima ætate in Nomen Patris, Filii & Spiritûs S.
baptizari, quandoquidem ex Parentum volun-
tate ad doctrinam Christianam capiendum,
quamprimum licet, destinantur. *Porro* non
quidem prostat speciale Pedobaptismi præce-
ptum, attamen generale Matth. XXVIII, 19.
At sub generali species comprehenduntur nisi
quædam excipiantur, & quidem tum multò
magis comprehendendæ, quando eadem in si-
mili casu includuntur. Similis casus est circum-
cisio, Sacramentum, quò infantes in Ecclesiam
V. Testamenti cooptabantur. Similis quoque
Baptismus Profelytorum, quò etiam tinge-
ban-

640 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
bantur כִּטְרִי *minores*, v. Ligtfoot. op. T.
II. p. 266. atque hi tum temporis in vulgus noti
existebant. Tandem quorum est regnum cœ-
lorum, benedictio Matth. XIX, 14. 15. promissio
Act. II, 38. 39. (ubi minimum infantes ex-
cludi nequeunt) iis quoque signum gratiæ divi-
næ datur.

XXXIII. Tum verò Pædobaptismus pluri-
mum fructus quoad Parentes & quoad infantes
habet, si illi sapenúmero animo volunt promissa
Deo facta, hi verò ἀπὸ βέλους de pia conse-
cratione Parentum ita instituuntur, ut illum,
in cuius nomen baptizati sunt, verè noscant,
diligant, revereantur, actum sacrum in infan-
tia circa illos actum nunc mente & ore probent,
atque sic gratiam, cuius Baptismus signum est,
plenè possideant. Alioquin negari nequit,
Baptismum vitio Parentum aliorumque non
tantum inutilem sed etiam noxium esse posse,
qui memorata ratione insignem utilitatem ad-
ferret. Quod iis etiam dictum est, qui junio-
res informandos habent. Huic usui *confirmacionem liberorum*, quæ in quibusdam Ecclesiis
recepta, destinata fuisse, admodum proba-
bile, saltem huc Pastorum operâ referri posse
evidentissimum est.

XXXIV. Ex dictis constat, Pædobaptis-
mum non tantum non prohibitum, aut absur-
dum, sed generali præcepto implicitum esse,
atque variè Parentibus & infantibus prodesse,
unde

unde sequi
neri, at
etiam secu
pau vivit
Qui igitur
peccat.

XXXV.
non est ab
mizatus,
pcturam
solitè & n
semper ne
certumqu
scientiam
obtenebat
turalemq
num aliis
non circu
diem mo
turâ exp
Sam. X
Baptism
perfectio
An omni
tum Den
aliquâ pr
zari, aut
An infans
tum Bapti
propter s

unde sequitur illum rectè in Ecclesia Christiana teneri, atque nunc tantò magis, quoniam à tot retrò seculis valuit, nec sine Ecclesiæ, in qua quis vivit, motu & scandalo intermitteri potest. Qui igitur eum contemnit, traducit, graviter peccat.

XXXV. IV. *Attamen Baptismi necessitas non est absoluta, adeò ut is, qui suâ culpâ non baptizatus, salutis aut cujusdam gratiæ divinæ jacturam subire debeat.* (1.) Etenim quòd absolute & necessitate mediis necessarium est, illud semper necessarium atque cum fine naturalem certumque nexum habet, veluti fides, resipiscencia in adultis. Sed Baptismus neque semper obtinebat, neque etiam cum salute certum naturalemque nexum habet. (2.) Sic se habet cum aliis Sacramentis. Qui in V. Testamento non circumcidi poterat, veluti si ante octavum diem mortuus, aut puella circumcisionis naturâ expers, exinde nullum damnum habebat, 2.Sam.XII, 18.23. Quare non consimiliter cum Baptismo? (3.) Absoluta illa necessitas cum perfectionibus Dei minimè consistere potest. An omniscium, benignum, misericordem, justum Deum deceret infantem salute aut gratiâ aliquâ privare velle, qui vel non poterat baptizari, aut qui aliorum culpâ non baptizabatur? An infans, qui nihil intelligit, nihil fecit ad omisum Baptismum, iram Dei concitare valet, ut ea propter salute aut gratiâ aliquâ divinâ excidat.

Ss

Hac

642 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
Hæc cogitata cum conceptu, quem de perfectionibus divinis habemus, nullatenus consistere possunt.

XXXV. V. *Nec etiam Baptismus vel in se continet aut producit remissionem peccatorum, mortificationem veteris hominis, regenerationem.* 1. Quod alius causa est, in illo requiritur vis ad effectum producendum. At in aqua nulla vis est ad memorata producendum. At dices: Licet ex se non habeat, habet tamen ex singulari Numinis operatione, quâ aquæ ejusmodi virtus inditur ad agendum in animam. Resp. Id probandum est. Nullibi id Scriptura clarè asserit. Potius contrarium, tum 1. Petr. III, 21. *Baptismus nos salvat, non carnis, quæ aquâ tingitur, & est non nisi ^{ἀποθέσις} depositio maculæ, sed (uti) est interrogatio bonæ conscientiæ ad Deum,* tum quia resipiscencia, fides in Baptismo, baptizatis, quorum Scriptura disertè meminit, antecedit, Matth. III, 6. XXVIII, 19. Act. II, 38. Effectus verò causâ suâ prior esse nequit, tum denique quia quidam baptizati irrogeniti manent, uti Simon. Neque credibile, ipsum Christum nunquam, Paulum rarissimè baptizâsse, si Baptismus produceret regenerationem, peccatorum remissionem.

XXXVI. *Est igitur Baptismus, quemadmodum alia Sacramenta, signum & sigillum gratiæ divinæ.* Penes adultos requiritur, ut resipiscencia & fides antecedit, Baptismus verò subse-

qua-

quatur. Qui in infantia baptizati sunt, illi de Baptisimi Mysterio informandi, quamprimum licet: Illis injungendum, oportere vivere juxta voluntatem Dei Patris, Filii & Spiritus S., si aliter gratia significata ad salutem frui velint.

XXXVII. VI. Tandem de Baptismi Ministris dicendum. Hi illi ipsi sunt, qui verbi. Quod constat tum ex Matth. XXVIII, 19. tum ex exemplis, Johanne, discipulis Christi. Requirit id ipsum *ἐν ταῖς* Ecclesiae, quod cuncta *ἐν χειρὶ* se habeant.

XXXVIII. Sequitur alterum N. Testamenti Sacramentum, *S. Cæna*, quæ fideles panem fractum comedentes, & vinum fustum bibentes mortem Jesu Christi commemorant, peccata remissa, sequæ in spiritu cum Salvatore ut & corpore mystico conjunctos credunt, quique Christo unice vivere serio constituunt.

XXXIX. Variè in Sacris appellatur. *N.* *Δεῖπνον Κυριακόν*, *Cæna Dominica*, 1. Cor. XI, 20. ratione ad tempus, auctorem & cibum, qui *Dominus*, habita. *ב.* *ἄρτος καὶ ποτήριον Κυρίου* *panis & poculum Domini*, c. c. v. 27. *Δ.* *Ποτήριον* & *ἔλεος καὶ ἄρτος ὃν κλῶμεν*, *poculum benedictionis* (cum allusione ad *כוס של ברכה* poculum benedictionis ordine tertium in Cæna Paschali) & *panis, quem frangimus*, 1. Cor. X, 16. *Γ.* *Τράπεζα Κυρίου*, *mensa Domini*, c. c. v. 21. Christiani quasi ad mensam à Domino vocantur, ut celesti cibo fruantur. *Η.* Sunt etiam plurima

644 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
Ecclesiastica nomina, ex quibus nonnisi nomi-
no Græcorum ὀψάριον & Latinorum *Missæ*, quo-
rum hoc plurimorum iudicio à Veterum di-
mittendi more *Ite, missa est*, ortum trahit.

XL. Quod originem S. Cœnæ attinet, ex Hi-
storia Evangelica constat Salvatorem morti
proximum Cœnæ Paschali interfuisse. Qui
tum panem azymum, qualis pro ratione tem-
poris appositus erat, sumsit, benedixit, fregit,
distribuitque inter accumbentes, dicens: *Hoc
est corpus meum pro vobis traditum*. Præ-
terea ex quatuor poculis, quæ juxta mores
Gentis tum hauriebantur, tertium כוס של ברכה
poculum benedictionis appellatum, convertit in
novum usum, sumens illud & porrigens disci-
pulis, *Hoc est poculum, Novum Testamentum,
in sanguine meo pro vobis effusum*. Ex his
constat quod Salvator confimiliter ac in Baptis-
mo, morem Judaicum in Christianum con-
verterit.

XLI. Non verò putandus est morem hunc
pro brevi tempore instituisse, veluti nonnisi in
discipulorum usum. Hujus opinionis nullum
exstat in Evangeliiis vestigium. Generale est
præceptum, *Hoc facite eis τὴν ἰσὺν ἀνάμνησιν*. Luc.
XXII, 19. Recordatio mortis Christi non solos
Apostolos decet, sed & quosvis Christianos:
Ad quos quoque bonum significatum spectat,
v. c. & v. 20. Evidentissimè constat ex 1. Cor.
X. XI. ubi legimus primos quosvis Christianos

S. Cœnæ

S. Cœnâ. usos fuisse, præscribi illis regulas gen-
nâ fructuionis atque speciatiim c. XI, v. 26. le-
gi *mortem Domini annuntiate, donec venerit*,
quæ usum S. Cœnæ usque ad Christi adventum
extendunt. Nec dari potest solida S. Cœnæ in-
termittendæ ratio.

XLII. *Materia Sacramenti est panis & vi-
num*, quæ tum in Cœna Paschali præsto erat,
quæque commoda, nam parabilis & passim ob-
via, nutritionem spiritualem plenè adumbrat.
Materia adeoque, quæ cum N. Testamenti sim-
plicitate convenit.

XLIII. *Et panis quidem tum adhibebatur
in fermentatus*, non tamen lege aliqua poste-
riori tempore imitandus, sicuti nulla lex vel et-
iam ratio prostat. Modò panis, qui corporis
Christi symbolum esse potest, adhibeatur.

XLIV. *Ritus, quos Christus circa panem
observabat, quatuor notantur.* I. Manu ap-
prehendit panem, illi benedicturus atque atten-
tionem accumbentium excitaturus. II. Tum
benedixit, Matth. XXVI, 26. vel quod idem
est, *grates dixit*, Luc. XXII, 19. Deo, invoca-
vitque eum, ut cibus comedentibus salutaris
esset. Precatio procul dubio ad præsentem
cibum accommodata erat. III. Postea *fregit*
distributurus. IV. Tandem fractum *distribuit*
inter convivas, qui singuli frustum acceperunt
& ori ingesserunt, juxta dictum: *Accipite,
edite.*

XLV. Memorati ritus, quos ordinariò Judæi comesturi tenebant, simplices, commodi, etiam significantes sunt, quique rectè etiamnum observantur. Quamvis illis, quia aliàs Mysterium agnoscunt, venerantur, sed unum alterumve mutant, nulla lis movenda sit. Christus recordationem mortis suæ ordinaturus ad omnes circumstantias subsequentes Ecclesias alligasse non videtur. Licet illi rectissimè facere videantur, qui cuncta primæ Cœnæ Dominicæ, absque superstitione tamen, exprimunt.

XLVI. *Alterum symbolum vinum est.* Ejus quoque usus in convivio Paschali erat. Bibebatur autem tum in honorem festi præstantissimum, sive album sive rubrum, quod illo videtur frequentius. Solebant illud communiter aquâ diluere. Quale verò à Christo sumtum sit, certò dici nequit, licet non videatur improbabile rubrum aquâ dilutum haustum fuisse.

XLVII. *Ritus circa vinum sequentes observabantur.* I. Christus poculum manu apprehendit, illi benedicturus atque convivas ad attentionem excitaturus. II. Tum verò gratias egit, benedictionem, quæ credibiliter præsentis haustui accommodata erat, implorans. III. Tandem consecratum omnibus bibendum porrexit. Qui quoque ritus inter Judæos recepti, simplices, commodi, significantes, qui itaque etiamnum ritè tenentur.

XLVIII.

XLVIII. *Ex dictis constat Christum S. Cœnam sub pane & vino instituisse, unde sequitur etiam subsequenti tempore Eucharistiam sub utraque specie celebrandam & singulis, quibus panis porrigitur, vinum quoque porrigendum esse.* Hoc primò requirit institutio Christi, qui discipulis præter panem etiam vinum bibendum dedit, & quoad vinum expressè exstat, *Bibite ex eo omnes*, Matth. XXVI, 27. *Biberunt ex eo omnes*, Marc. XIV, 23. Quò argumentò colligitur usus cœnæ inter omnes, eodem usus calicis inter omnes. Nam nulla datur discriminis ratio, vel in textu vel in re. *Secundò* requirit praxis Ecclesiæ primitivæ, 1. Cor. X. XI. Paulus provocat ad Cœnæ institutionem, vult ut Corinthii simillimâ ratione eâ fruantur, & de pane & de vino participant 1. Cor. XI, 25. 26. 27. & v. 28. *Exploret homo seipsum, & ita ex pane comedat, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πίνετω, & ex poculo bibat.* Quod verò Ecclesia Corinthiaca agebat & agendi licentiam habebat, id rectè agit & agendi licentiam habet omnis subsequens. *Tertiò* scopus S. Cœnæ institutæ est commemoratio mortis Christi. At hæc plenè commemorari nequit nisi sub pane & vino, quorum illud corpus fractum, hoc sanguinem effusum indicat. *Quartò.* Quorum est bonum significatum, eorundem signum. At sanguis Christi effusus ad remissionem peccatorum omnium fidelium est. Matth. XXVI, 28, 1. Cor. X, 16.

XLIX. *Quemadmodum omnium signorum sacramentalium natura est, ut bonum spirituale referant, ita quoque panis & vini in S. Cœna.* Facile unusquisque intelliget duo hæc Elementa non propter se Ecclesiæ Christianæ commendata esse, sed propter bonum latens. Tantò minor difficultas πνευματικῆς δηλώσεως est, quantò certius, quod sæpissimè S. Litera bona spiritualia sub bonis terrestribus Pf. XXXIV, 9. XXII, 30. XXIII, 5. Cant. V, 1. Es. LV, 1. 2. Matth. VIII, 11. speciatim sub pane Luc. XIV, 15. vino Prov. IX, 5. fistant. Atque hoc quoad symbola S. Cœnæ evidentissimum, quippe Salvator expressè de pane ait: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur*, Luc. XXII, 19. de vino verò: *Hoc poculum est N. Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis effunditur*, v. 20. Et Paulus I. Cor. X, 16. *Poculum benedictionis, cui benedicimus, annon est communio cum sanguine Christi? Panis, quem frangimus, annon est communio cum corpore Christi?*

L. Quantopere verò Christiani in explicatione hujus Mysterii dissentiant, tristis experientia abundè comprobatur. Sunt, qui verba, *Hoc est corpus meum*, explicant de Transubstantiatione panis in corpus & sanguinem Jesu Christi. Alii de ουσία, juxta quam corpus Christi in, cum & sub pane actu & realiter præsens est. Alii verò arbitrantur panem esse signum

ignum &
n spiritu
pt, com
que bene
Antequa
namus,
re in com
nis regul
LI. S
minus,
tatis, lib
obscurus
sensus ge
telligi p
ut ex ci
potuit.
Cœnæ c
recedit.
LII.
candi m
stabit ul
liquosel
LIII.
meum,
quem oc
meum.
negabit
quod cu
omni lin
materia

signum & sigillum corporis Christi, ita ut, qui in spiritu & fide communicaturus panem accipit, communionem cum Christo habeat, ejusque beneficiis per mortem suam partis fruatur. Antequam verò diversas explicationes examinamus, præmittemus claras, quæque nullò jure in controversiam vocari possunt, explicationis regulas.

LI. Sunt autem sequentes. **1.** Ille sensus genuinus, qui facilis, clarus, in simili materia usitatus, liber à contradictionibus. At falsus, qui obscurus, plenus contradictionum. **2.** Ille deinde sensus genuinus, qualis facillimè à convivis intelligi potuit. Falsus verò, qui difficulter & ut ex circumstantiis patet, planè non intelligi potuit. **3.** Genuinus tandem, qui cum scopo S. Cœnæ optimè convenit: Sed falsus, qui ab illo recedit.

LII. Quod si nunc supra memoratos explicandi modos ad has regulas examinamus, constabit ultimum genuinum, falsos verò duos reliquos esse.

LIII. Nam sensus verborum, *hoc est corpus meum*, facilis, clarus, si talis datur. *Panis hic, quem oculis vestris cernitis, significat corpus meum.* Claritatem ne quidem Adversarius negabit, nec negare potest, *voculam est*, aut quod cum ea coincidit vel subintelligitur, in omni lingua pro *significare* accipi, speciatim in materia de Sacramentis, typis. Sed obscurus

650 Cap. XXVII De Sacramentis in Genere,
& contradictionum plenus, qui verbis vel
transsubstantiationem aut *consubstantiationem* affingit, quippe proprietatem corporis
Christi tollit, repugnat sensibus & rationi.
Quod quoque qui aliter sentiunt, non negant,
unde confugiunt ad omnipotentiam Dei, ad
arctos intellectus nostri limites. At inter nos
non est disceptatio de omnipotentia Dei, cui ne-
mo pius limites ponit sed sensu verborum. Non
enim sufficit ad sensum inusitatum & contradi-
ctionibus plenum probandum, subsidium qua-
rere in potentia Dei, sed irrefragabilibus argu-
mentis sensus veritas primò evincenda est. Pru-
dens unusquisque hand difficulter intelligit
quemlibet absurdum Interpretem, si contradi-
ctionis justè accusaretur, hoc medio se juvare
posse. Nec adversarii diffitebuntur se vel in
hac vel in alia materia errores ob contradic-
tionem refellere. Quare nobis non licitum? Et
si quod ajunt, arcti intellectus nostri limites sunt,
quare sententias sibi adeò contradictorias te-
nent, quum illas in locis, iisque pluribus, quæ
evidenter talem sensum continent, alium con-
tinere nequeunt, fundatas ostendere non va-
leant? Tum demum sensus captum nostrum
transcendens admittendus, quando ejus veritas
evidentissimè constat.

LIV. Dein mens verborum, quam dedimus,
à Convivis facillimè intelligi potuit. Christus
panem, qui tum aderat, manu prehendit, be-
nedi-

cedisit,
porrigo,
tum con-
qui ipsis
cilis quæ
poris Ch-
modus &
Salvator
qui tum
transitu
de etiam
litum ap-
que diffi-
gnum c
tum vo
mens v
mutatu
contine
enim ex
puli con-
Advers
tem vide
intellige
Christi,
significa
contrari
tio reliq
LV.
est reco
admodu

nedixit, fregit, distribuit, dicens: *Hoc*, quod porrigo, *est corpus meum*. Cernebant Christum corpore præsentem, cernebant panem, qui ipsis dabatur, invariatur. Quid nunc facilius quàm cogitare, panem esse signum corporis Christi, tantò magis, quia hic loquendi modus & in Scriptura usitatus & in institutione Salvatoris, imò in ipsa Cæna Paschali. Agnus, qui tum comedebatur, dicebatur פסח *πάσχα transitus*, quum *transitus* nonnisi signum. Vide etiam discursum in hoc convivio haberi solitum apud Maim. tr. חמץ ומצה c. VIII. 4. Absque difficultate itaque panem habebant signum corporis Christi, uti agnum, quem transitum vocarunt, transitus signum. Ex opposito mens verborum, quæ panem in corpus Christi mutatum, aut quæ corpus Christi sub pane contineri, statuit, longè difficilior. Quomodo enim ex his verbis *Hoc est corpus meum* discipuli concludere poterant, quod concludunt Adversarii, quandoquidem Christum præsentem viderant? Quomodo illi, qui clariora non intelligebant, dubitabant de resurrectione Christi, licet multoties de ea informati erant, significatum difficillimum, sensibus, rationibus contrarium ita plenè intelligunt, ut nulla hæsitatio reliqua fuerit.

LV. Tandem ex scopo S. Cænæ patet. Hic est recordari Jesu Christi crucifixi. Quem admodum hætenus agnum comesturi recordaban.

652 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
bantur exitus ex Ægypto, ita panem comesturi
recordari debebant corporis Jesu Christi. Quo-
rum verò sub symbolo recordamur, ea substan-
tialiter aut in, cum & sub symbolo non ad-
sunt.

LVI. Ad quæ præterea accedunt, quod et-
iam alia in eadem Cœnæ institutione improprie
accipienda sint, veluti Luc. XXII, 19. *Hoc est
corpus, quod pro vobis traditur.* Atqui pro-
prie loquendo nondum tradebatur. Sic v. 20.
*Hoc poculum est Novum Testamentum in san-
guine meo.* Quis dicet poculum esse proprie
& secundum literam *Novum Testamentum*?
Si igitur hæc figuratè accipienda sunt, quare
non verba, *Hoc est corpus meum*? Ubi dixit
Spiritus S. reliqua esse improprie accipienda,
hoc non? At dices: quoad posteriora im-
propriam acceptionem colligi ex natura rei,
contradictione, absurdo. Bene. Ex eodem
fundamento, quamvis non solo, concluditur
pro figurata acceptione verborum. *Hoc est cor-
pus meum.*

LVII. *Ex his nunc sequitur Christi cor-
pus in S. Cœna juxta naturam suam non præ-
sens esse.* Hæc enim præsentia contraria est
Scripturæ, quæ Christi corpus in cælo esse af-
firmat. Contraria est testimonio sensuum,
quod in ejusmodi materia minimè rejiciendum.
Contraria est proprietati corporis, etiam glo-
rificati. Contraria est scopo S. Cœnæ, qui est
reco-

recordari
næ corp
corpori
rodi, in
meris see
nibus?
nam lice
nec tam
percipit
debet, r
LVII
divina p
sub illo
sanguis
Christu
pus &
commu
essent a
corpori
sum po
Insuper
cui bene
nis Chri
commu
LIX.
salutaris
non in
Christi p
simè sist
institutio

recordari corporis Christi. Contraria est gloria corporis Christi. Vel annon contrarium corpori glorificato, statuere illud dentibus corrodere, in stomachum demittere, comedi ab innumeris sceleratis, aliquando etiam muribus, canibus? Nullum quoque usum per se præbet, nam licet quis panem Eucharisticum comedat, nec tamen credit, nullum inde commodum percipit. Spiritualis comestio, si salutaris esse debet, requiritur.

LVIII. *Præsens tamen est ex institutione divina sub symbolis, pane & vino & quidem sub illo corpus Christi crucifixum, sub hoc sanguis fusus.* Sive, quod idem est, instituit Christus panem & vinum, ut significarent corpus & sanguinem suum, atque illi, qui in fide communicant, receptione panis & vini certi essent animabus suis dari in alimentum fructum corporis fracti & sanguinis sui fusi. Hunc sensum poscunt verba *Hoc est corpus meum, &c.* Insuper 1. Cor. X, 16. *Poculum benedictionis, cui benedicimus, annon est communio sanguinis Christi? Panis, quem frangimus, annon communio cum corpore Christi?*

LIX. *Hæc symbolica præsentia sufficiens & salutaris est.* Sufficit in aliis Sacramentis, quare non in hoc? Symbola corpus & sanguinem Christi per passionem consummati menti clarissime sistunt; Hinc mens, quæ non dubitat de institutione divina, sub pane & vino Christum sibi

654 Cap. XXVII. De Sacramentis in Genere,
sibi ad vitam datum certò reputat. Salutaris
est spiritualis manducatio Jesu Christi Joh. VI,
54. multò magis symbolica ex institutione di-
vina. Etenim hæc non solum spiritualis, sed
adhuc plus est. Magis clarè, vividè sub sym-
bolo, pignore divino Christum tanquam cibum
animæ representat, tradit, unit, maximè si
attentius varia analogia observatur.

LX. *Finis S. Cænæ varius est. Primò* qui-
dem commemoranda mors Jesu Christi, Luc.
XXII, 19. 1. Cor. XI, 24. Mors Salvatoris est
fundamentum Religionis Christianæ. Unde
Paulus nihil desiderabat nosse *nisi Jesum Chri-
stum crucifixum*, 1. Cor. II, 2. Itaque ordina-
bat Salvator mortis suæ signum perquam appo-
situm. *Dein* communio Christianorum cum
Christo publicè profitenda, 1. Cor. X, 16. Idol-
olatræ communionem cum idolis testaturi
sacrificiis in illorum honorem immolatis vesce-
bantur. Christiani fidem in Christum testaturi
pane & vino, symbolis corporis & sanguinis
Christi, fruuntur atque ita declarant intimam
cum illo communionem, Salvatorem animabus
suis esse, quod corpori cibus & potus. *Insuper*
communio Christianorum mutua testanda est.
Omnes de uno pane participamus, 1. Cor. XI, 17.
Prout inter convictores arcta societas esse solet,
ita & multò magis inter Christianos eodem ani-
mæ cibo fruentes arctissima communio esse de-
bet. Mitto alia plurima, quæ hinc deduci queunt.

LXI.

LXI.

investiga-
Christiani
omnium
necesse,
enim alia
Excipiunt
les. De
Est enim
communio
16. Deni-
turi fratre
sit.

LXII.

nem &
enim o
indigna
29. 30.
dere vo
carne F
sitoport
parato s

LXII.

quent ibi
mundan
fruituru
examina
las agnos
rum ren
miter cr

LXI. *Quorum verò sit S. Cœna frui, nunc investigandum venit.* Certum est solorum Christianorum privilegium esse; Non tamen omnium, qui Christiani audiunt, est. Primò necesse, ut mysterium intelligatur. Quomodo enim aliàs commemorari posset mors Christi? Excipiuntur adeoque infantes, amentes & similes. Dein requiritur, ut fruiturus verè fidelis sit. Est enim inter Christum & communicantem communio, quæ verò fidem poscit, 1. Cor. X, 16. Denique requiritur, ut pectus communicaturi fraterno amore flagret, ab odio alienum sit.

LXII. *Unde sequitur requiri præparationem & explorationem à communicaturo.* Non enim oralis manducatio sufficit. Si hæc sola, indigna est & accersit iudicium 1. Cor. XI, 27. 29. 30. Qui olim de carne sacrificiorum comedere volebant, requirebantur puri. Qui de carne Filii Dei edere proponit, animo mundus fit oportet. Omnes actus sacri animo ritè præparato subeundi, per consequens etiam hic.

LXIII. *Præparatio & exploratio sui in sequentibus collocari potest.* Primò negotia mundana ad tempus mittenda sunt. Tum verò fruiturus in seipsum descendit, statum suum examinat, confert actiones suas cum lege, malas agnoscit, ingenuè deplorat, confitetur, earum remissionem in Christo Jesu implorat, firmiter credit in illo salutem inveniri, atque etiam ipsam